

its significant contribution to the development of Polish science and international cooperation in the interwar twenty years (J. Piskurewicz).

In activities of Polish Academy of Arts and Sciences distinguish period (1939 – 1989), when it was deprived of scientific autonomy, resources to conduct scientific activity (P. Hübner), when the scholars were forced to live and work in a communist political system, that was imposed externally (S. Grodziski). The article focuses on the year 1952, when Polish Academy of Sciences was founded in Warsaw as an alternative to the Polish Academy of Arts and Sciences (Cracow). Also sighted 1989, when the independence of the Republic of Poland was restored and Polish Academy of Arts and Sciences was able to intensify its activities. The author focuses on the position of P. Hübner in distinguishing between the concepts of «dissemination of science» and «popularization of science».

It has been shown that Polish scholars often had to defend the scientific autonomy of the institution from the encroachment of the authorities of the countries under the jurisdiction of which periodically came Cracow. It was found that Polish Academy of Arts and Sciences always cared about the basic conditions of state formation – Polish history, Polish language, culture, preservation of cultural heritage; paid a lot of attention to the dissemination of scientific knowledge in Polish society, continues to do so and also conducts active international cooperation, including with Ukraine. The content of joint scientific events of Polish Academy of Arts and Sciences and V. M. Koretsky Institute of State and Law of National Academy of Sciences of Ukraine are disclosed in this article.

Key words: Cracow Learned Society, Academy of Arts and Sciences in Cracow, Polish Academy of Arts and Sciences, Jagiellonian University, academisation, dissemination of scientific knowledge.

УДК 32.019.51

О. М. СТОЙКО,
доктор політичних наук

ЗАРУБІЖНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Розглянуто поняття інформаційної політики, яка почала набувати форм національної інформаційної політики у 1970-х роках. Проаналізовано зарубіжні підходи до її класифікації, що включають такі її аспекти, як: технічна та наукова інформація; бібліотеки та архіви; інформаційно-комунікаційні технології; соціальні проблеми; державна інформація та економіка.

Ключові слова: інформаційна політика, інформаційно-комунікаційні технології, інформаційне суспільство, доступ до інформації.

Стойко Е. М. Зарубежные подходы к классификации информационной политики

Рассмотрено понятие информационной политики, начавшей приобретать формы национальной информационной политики в 1970-е годы. Проанализированы зарубежные подходы к ее классификации, включающие такие аспекты, как: техническая и научная информация; библиотеки и архивы; информационно-коммуникационные технологии; социальные проблемы; государственная информация и экономика.

Ключевые слова: информационная политика, информационно-коммуникационные технологии, информационное общество, доступ к информации.

Stoyko O. M. Foreign approaches to the classification of information policy

The concept of information policy, which began to acquire forms of national information policy in the 1970s, is considered. The foreign approaches to its classification are analyzed, including such aspects as technical and scientific information; libraries and archives; information and communication technologies; social problems; government information and economy.

Key words: *information policy, information and communication technologies, information society, access to information.*

Поява інформаційної політики пов'язана із переходом від індустріального до інформаційного суспільства: промислові технології почали заміщуватися інформаційними; організації почали змінювати свою форму, з'явилися кілька нових форм знань, а інформаційна економіка замінила промислову та аграрну економіку. У 1970-х роках почала формуватися концепція національної інформаційної політики для захисту даних та інформації, що використовувалися для формування державної політики. Першими у цій сфері виявилися США, Австралія та кілька європейських країн, які визнали важливість стандартизованих підходів до управління інформацією. Тоді ж для розв'язання проблем, пов'язаних зі збереженням даних, з'явилися додаткові гарантії інформаційної політики. Так, у США Закон про конфіденційність 1974 р. надав громадянам право на перевірку та редагування персональної інформації у федеральних базах. На сьогодні важливість реалізації виваженої і далекоглядної інформаційної політики ніким не ставиться під сумнів.

Насамперед зазначимо, що величезна кількість підходів до розуміння інформації породжує відсутність єдиного підходу до визначення інформаційної політики. Проаналізувавши відповідні публікації, Р. Баргер зробив висновок, що «інформаційна політика може використовуватися лише як узагальнений термін для позначення державної політики, що стосується такого неоднозначного поняття, як «інформація»¹. У свою чергу К. Нільсен² і М. Броун³ зазначали, що більшість досліджень інформаційної політики виходить зі сфери вивчення інформації і тому варто застосовувати міждисциплінарний підхід до вивчення цього феномену. Однак у 2011 р. С. Бремен відзначила, що більшість дисциплін уже доволі широко розглядають проблеми інформаційної політики. На її думку, інформаційна політика складається із законів, нормативно-правових актів, доктринальних позицій та інших рішень і практики, що мають значний вплив на суспільство, включаючи створення інформації, її обробку, потоки, доступ та використання⁴.

С. Бремен виділяє три складові інформаційної політики сучасної держави: уряд (формальні інституції закону); управління (прийняття рішень зі структурними наслідками – публічних або приватних, формальних чи неформальних); управлінська ментальність (культурні моделі й практики, які створюють умови, що уможливають конкретні форми управління й урядування).

Деякі дослідники інформаційної політики схильні класифікувати питання, що лежать в основі цієї політики згідно з певними критеріями. Наприклад, Д. Лембертон виділив чотири групи питань, що стосуються інформаційної політики: наукова та технічна інформація, інформація суспільних наук, сервісна інформація і потреби щодо інформаційних технологій⁵.

Р. Чертленд⁶ і С. Мілевські⁷, у свою чергу, розподіляють питання інформаційної політики на дев'ять груп, зокрема: 1) державна інформація, 2) техноло-

гічна інформація, 3) телекомунікація та мовлення, 4) міжнародна інформація, 5) відкрита інформація, 6) конфіденційність і секретність, 7) законодавство, 8) інтелектуальна власність та 9) бібліотечна та архівна політика, державне інформування. Така класифікація є не зовсім точною, оскільки деякі подібні аспекти віднесені до різних категорій.

Для Я. Роулєнда така класифікація має базуватися на цілях розвитку інформаційного суспільства⁸. М. Хілл⁹ використовує подібний підхід, виходячи з аналізу бібліографічних даних, тоді як Дж. Сіллінс використовує ідеологічну та інституційну парадигми¹⁰. Згідно з А. Пріфтісом і Ч. Опенгаймом інформаційна політика перебуває під значним впливом інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ)¹¹. Для К. Нілсена інформаційна політика в епоху ІКТ включає такі чинники, як комунікація (включаючи телекомунікацію, мовлення та інформаційні магістралі), авторське право, свободу слова та інформації, державну інформацію, промислову інформацію, літературу, конфіденційність, наукову та технічну інформацію¹². Однак такий підхід був спростований Дж. Кергбо, який розглядає інформаційну політику як сферу, що перебуває у віданні бібліотечних агентів, оскільки саме бібліотеки є ключовим гравцем в інформаційному полі¹³. Бібліотеки змушені проводити інформаційну політику з метою відбору, організації та поширення інформації, оминаючи увагою проблеми, що стосуються ефективності інформаційної політики. Інформаційна політика також пов'язана з законами, які регулюють телекомунікаційну сферу, авторські права, інтелектуальну власність та інформаційні технології для використання в дослідженнях та промисловості.

Очевидно, що інформаційну політику слід розглядати як ціле без особливого акцентування уваги на окремих аспектах, оскільки лише в такому випадку можна отримати повний список питань, що лежать в основі інформаційної політики, насамперед національної. Підсумовуючи дослідження у цій сфері, можна виділити шість аспектів, що лежать в основі інформаційної політики: 1) технічна та наукова інформація; 2) бібліотеки; 3) інформаційно-комунікаційні технології; 4) соціальні проблеми; 5) державна інформація; 6) економіка¹⁴.

Низка дослідників, які виступали за наукову та технічну основу для розробки інформаційної політики, не уточнюють, які саме характеристики дають підстави вважати інформацію технічною чи науковою, вивчаючи такі аспекти, як інформаційно-комунікаційна інфраструктура, електронні ресурси, покращення послуг, комунікація зі споживачами, ефективне використання ресурсів, електронні бібліотеки. Попри те, що питання наукової та технічної інформації почали розроблятися ще у 1950-х роках¹⁵, вони досі залишаються актуальними.

Дослідники, які акцентують увагу на важливості бібліотек у визначенні інформаційної політики, займаються вивченням таких питань, як доступ до книг, поширення змісту, інформаційні мережі, використання і поширення даних, цифрові архіви, підготовка фахівців з використання інформації, публічний доступ тощо. Бібліотеки є важливою складовою інформаційної політики, яка розглядалася ще в 1974 р. Д. Лембертоном і залишається важливими питаннями, що визначає розвиток інформаційної політики¹⁶. У свою чергу Е. Орна вважає, що національна інформаційна політика має централізовано координуватися та управлятися через дорадчий комітет, до складу якого входять представники

приватного сектору, місцевого самоврядування, науковці та фахівці з питань бібліотек та інформатики¹⁷.

Інформаційна політика часто є синонімом для ІКТ разом з такими поняттями, як «комунікаційна та інформаційна політика» та «політика інформаційного суспільства». Відповідно, лише деякі вчені визначають інформаційну політику як план діяльності уряду щодо інформації та технології на національному рівні, особливо щодо збору, зберігання, аналізу, узгодження та поширення інформації. На думку С. Сю, інформаційна політика включає значний масив ІКТ із провідною роллю мережі Інтернет¹⁸. К. Ейзенберґ стверджує, що ІКТ як складова інформаційної політики вперше опинилася у центрі уваги в 1980-х роках. Інформаційна політика розглядалася як каталізатор інформаційних технологій завдяки їх використанню для поширення інформації серед громадян¹⁹. Однак ще в 1974 р. Д. Лембертон наголошував на важливості підготовки інфраструктури ІКТ чи інформаційних магістралей.

Питання розвитку комп'ютерних технологій стосується таких предметів, як кіберзлочинність, державні інформаційні системи та традиційний інформаційний захист, що обговорюється вченими ще з 1980-х років у міру розвитку комп'ютерних технологій²⁰. ІКТ сформували нове бачення інформаційної політики, поєднавши інформаційні технології та комунікацію, користувачів і виробників інформації, які спілкуються без часових і територіальних обмежень. Така тенденція прямо та опосередковано стала основою інформаційної демократії і дала змогу сформувати продуктивну спільноту та постіндустріальну організацію, також відому як інформаційне суспільство²¹.

Дослідники соціальних аспектів фокусуються на таких питаннях, як колективні права, захист даних, доступ; свобода слова чи комунікаційні права; права людини та рівень грамотності; інформаційні фільтри; інформаційна чи цифрова грамотність; інформаційна безпека; інформаційне суспільство; традиційний інформаційний захист, включаючи фольклор, традиції та культуру; інтелектуальна свобода; глобальне село; конфіденційність; якість життя; соціальний контракт; оподаткування працівників та закони. І. Веслі-Танасковіч²² та Е. Барарк²³ припускали, що національна інформаційна політика має розглядатися у широкому контексті, що виходить за рамки соціально-культурної та економічної реальності. Проблеми, пов'язані з інформаційною політикою, не можуть бути вирішені, якщо у центрі уваги перебуває лише одна чи то соціальна, чи то технологічна проблема, оскільки інформаційна політика є соціально-технологічною за своєю природою і передбачає динамічні відносини між людиною та технологією.

Окрім концепції інформаційного суспільства, до соціальної сфери можна віднести такі чинники, як: рівень освіти, доступ громадян до інформації та спроможність ділитися нею, пожиттєва освіта. Здатність користуватися ІКТ є стимулом до оволодіння цифровою грамотністю, що є основою інформаційного суспільства. У свою чергу інформаційне суспільство вимагає законів і нормативно-правових актів для захисту прав інтелектуальної власності, індивідуальних даних та право доступу до офіційної та іншої інформації.

Безпосередній зв'язок між державою та інформаційною політикою є очевидними, оскільки інформація є джерелом, що використовується для формування та реалізації державою інформаційної політики. Публічний доступ до

державної інформації як основоположного питання розвитку інформаційної політики обговорювався вченими ще в 1960-х роках. Також до цієї категорії належать й інші питання, що стосуються конфлікту між збором державою інформації про громадян, захистом приватних даних та потребами національної безпеки.

Дослідження, що розкривають роль економіки в інформаційній політиці, звертають увагу на: застосування і зміст; законодавство про комерційну таємницю; авторське право; інформацію про клієнтів; електронну комерцію; економічну інформацію; електронні фінанси; патентне право; піратство тощо. Інформаційна політика необхідна для підтримки інформаційної промисловості²⁴. Оскільки економічний розвиток відбувається в трьох секторах: третинному (торгівля, транспорт і комунікація, фінансові послуги), вторинному (будівництво, електроенергія, газ, водопостачання) та первинному (сільське господарство та видобувна промисловість), то національна інформаційна політика визначає пріоритети у процесі розподілу ресурсів між різними групами та секторами²⁵.

Отже, на відміну від українських дослідників, які схильні розглядати інформаційну політику у дещо звуженому аспекті, пов'язаному з інформаційно-комунікаційними технологіями, засобами масової інформації та соціальними медіа, у зарубіжних дослідженнях наводиться й більш деталізований підхід, що включає також технічну та наукову інформацію та культурний аспект (бібліотеки та архіви).

1. *Burger R. H.* Information policy: A framework for evaluation and policy research. Norwood, NJ: Ablex, 1993. P. 91. 2. *Nilsen K.* The impact of information policy: Measuring the effects of the commercialization of Canadian government statistics. Stamford, CT: Ablex, 2001. 3. *Browne M.* The field of information policy: 2. Redefining the boundaries and methodologies // *Journal of Information Science*. 1997. Vol. 23. № 5. P. 339–351. 4. *Braman S.* Defining information policy // *Journal of Information Policy*. 2011. № 1. P. 3. 5. *Lamberton D. M.* National information policy // *American Academy of Political and Social Science*. 1974. № 412. P. 145–151. 6. *Chartrand R. L.* The imprint of legislation on information policies // *American Society for Information Science*. 1989. Vol. 15. P. 14–16. 7. *Milevski S.* Information policy through public laws of the 95th -98th Congresses / *Proceedings of the American Society for Information Science Annual Meeting*. 1986 Vol. 23. P. 211–219. 8. *Rowlands I.* Understanding information policy: concepts, frameworks and research tools // *Journal of Information Science*. 1996. Vol. 22. № 1. P. 20. 9. *Hill M. W.* National information policies and strategies: Overview and bibliographic survey. West Sussex: Bowker Saur Limited, 1994. 10. *Sillince J. A. A.* Coherence of issues and coordination of instruments in European information policy // *Journal of Information Science*. 1994. Vol. 20. № 4. P. 219–236. 11. *Priftis A., Oppenheim C.* Development of a national information policy in Greece // *Information Development*. 1999. Vol. 15. № 1. P. 32–33. 12. *Nilsen K. E.* Impact of information policy: Measuring the effects of the commercialization of Canadian government statistics. Westport: Greenwood Publishing Group, 2000. P. 31. 13. *Kargbo J. A.* The need for a library and information policy in Sierra Leone // *Library Review*. 2007. Vol. 56. № 4. P. 323. 14. *Yusof Z. M., Basri M., Zin Nor Azan M.* Classification of issues underlying the development of information policy // *Information Development*. 2010. Vol. 26. № 3. P. 204–213. 15. *Schwuchow W.* The role of government in the information society: lessons from Germany // *Business Information Review*. 1999. Vol. 16. № 2. P. 97. 16. *Bustamante J.* Comparing the situation in Latin America and the Caribbean / *Aballi I. F.* Building national information policies: Experiences in Latin

America. Kingston: UNESCO, 2007. P. 35. **17.** Orna E. Information policies: Yesterday, today, tomorrow // Journal of Information Science. 2008. Vol. 34. № 4. P. 550. **18.** Xue S. Internet policy and diffusion in China, Malaysia and Singapore // Journal of Information Science. 2005. Vol. 31. № 3. P. 238–250. **19.** Eisenbeis K. Federal information policy: the changing environment // American Library Association. 1989. Vol. 28. № 3. P. 295–300. **20.** Hill M. W. National information policies and strategies: Overview and bibliographic survey. West Sussex: Bowker Saur Limited, 1994. P. 3. **21.** Arnold A. M. Developing a national information policy-considerations for developing countries // The International Information and Library Review. 2004. Vol. 36. P. 200. **22.** Wesley-Tanaskovic I. Guidelines on national information policy: (scope, formulation and implementation). Paris: UNESCO, 1985. P. 7. **23.** Baark E. Information policy in India and China // Information Development. 1985. Vol. 1. № 1. P. 21. **24.** Porat M. U. The information economy: Definition and measurement. Washington: Office of Telecommunication, 1977. P. 209. **25.** Henrici I. Approach to the formulation of a national information policy for South Africa // South African Journal of Library and Information Science. 2007. Vol. 70. № 1. P. 31.

Stoyko O. M. Foreign approaches to the classification of information policy

The concept of information policy, which began to acquire forms of national information policy in the 1970s, is considered. The foreign approaches to its classification are analyzed, including such aspects as: technical and scientific information; library; information and communication technology (ICT); social issues; government information and economy.

The first group includes such aspects as: ICT infrastructure, electronic resource acquisition, improvement in services, communication with usage and feedback, effective usage of resources, electronic library and shared information. The second aspect includes issues such as: book access, collection policy, content distribution, information network system; data usage and distribution; digital archive; expert in information and occupation; library repository, public access etc. The 'social' researches focused on issues such as: collection rights; data protection, access; freedom of speech; information literacy or digital literacy; information security; information society, global village; privacy; quality of life; social contract.

Key words: *information policy, information and communication technologies, information society, access to information.*

УДК 323.1

В. А. ЯВІР,
кандидат політичних наук

ПРАВА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН НА ОСВІТУ РІДНОЮ МОВОЮ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ ІНІЦІАТИВ

Стаття присвячена загальній етнополітичній проблемі – освіті мовами національних меншин в Україні. Одномовна освіта мовами національних меншин тривалий час була підґрунтям для підживлення дезінтеграційних тенденцій в Україні. Оскільки реакція на обмеження цього права у Законі України «Про освіту» виявилася жорсткою, автор досліджує позицію сусідніх держав та міжнародних інституцій з мовного питання, аналізує останні законодавчі ініціативи та міжнародний досвід. І доходить висновку, що розширення мовних прав національних меншин саме по собі є позитивним явищем, однак у сучасних етнополітичних умовах на тлі незнання державної мови це сприяє ізоляції національних меншин, їх орієнтації виключно на етнічні батьківщини,